

УДК 930.1

Децизіонізм як соціально-філософська протокверсія фашистської диктатури і контрокверсія нормативізму (К. Шмітт - Г. Кельзен)

Є. В. РАХМАЙЛОВ

Житомирський державний університет імені І. Я. Франка, м. Житомир, Україна,
E-mail: ostrouhov@ukr.net**Авторське резюме**

Держава-суверен створює і гарантує ситуацію в її тотальності, володіючи монополією останнього рішення. У цьому полягає, на думку Шмітта, сутність державного суверенітету, який, таким чином, юридично повинен правильно визначитися не як владна монополія або монополія примусу, але як монополія прийняття рішення, при тому, що слово рішення вживається в загальному сенсі, який буде розкрито далі. Винятковий випадок виявляє сутність державного авторитету ясніше за все. Тут рішення відокремлюється від правової норми і авторитет доводить, що йому, щоб створити право, немає потреби мати право. Шмітт критикує Кельзена, вирішуючи проблему поняття суверенітету тим, що заперечує його. З нормативізму Кельзена випливає висновок про те, що від поняття суверенітету необхідно радикальним чином відмовитися. Насправді, як вважає автор, це є старим ліберальним запереченням держави на протиправу та ігноруванням здійснення права як самостійної проблеми.

Виступаючи прихильником «консервативної революції» або «контрреволюції», яка відновлює пріоритет національної самобутності і сприяє поверненню соціальних, політичних і духовних цінностей, автор зацентровує увагу на виявленні сутнісних характеристик консерватизму, що дозволяє пов'язати його з певним набором постулатів і світоглядних принципів фашизму. Тому змістовний підхід до розуміння консерватизму у Шмітта, на нашу думку, більш точно відображає сутність цієї ідеологічної течії та відкриває перспективу вивчення взаємозв'язків між консерватизмом і фашизмом як соціальними проектами.

Ключові слова: децизіонізм, нормативізм, консерватизм, фашизм, потестаризм, юридичний позитивізм, політична теологія.

Dezyzionizm as a socio-philosophical version of proto fascist dictatorship and controversies normativism (K. Schmitt - G. Kelzen)

JE.V. RAHMAYLOV

Zhytomyr Ivan Franko state university, Zhytomyr, Ukraine, E-mail: ostrouhov@ukr.net

Abstract

State sovereignty creates and guarantees the situation in its totality, with its monopoly of the last decision. This is, according to Schmitt, the essence of state sovereignty, which is thus legally should properly be determined not as overbearing monopoly or monopoly of coercion, but the monopoly of decision-making, despite the fact that the word solution is used in a general sense to be solved more. Exceptional case reveals more clearly the nature of state authority for everything. This solution is separated from law and authority proves that he to create right, no need to be eligible. Schmitt criticized Kelzena solving problem concept of sovereignty that denies it. With normativism Kelzena conclude that the notion of sovereignty must radically refuse. In fact, according to the author, this is an old liberal denial of the state, as opposed to ignoring the law and the right as a separate issue.

Speaking supporter of «conservative revolution» or «counter-revolution» that restores the primacy of national identity and promotes the return of social, political, and spiritual values by zaktentovuyue focus on identifying the essential characteristics of conservatism that allows to associate it with a specific set of tenets and philosophical principles of fascism. Therefore, meaningful approach to understanding conservatism in Schmitt, we believe more accurately reflects the nature of this ideological trend and offers the prospect of studying the relationship between conservatism and fascism as a social project

Keywords: dezyzionizm, normativizm, conservatism, fascism, potestaryzm, legal positivism, political theology.

Постановка проблеми. Ряд положень теорії держави К. Шмітта актуалізують подальше вивчення її задля розкриття соціально-філософських передумов ідеології фашизму в Німеччині.

По-перше, формування й еволюція світоглядних установок соціальної філософії Шмітта обумовлені його правоконсервативними уподобаннями і розумінням консерватизму, яке

впливає з ідеології «консервативної революції». Саме цей момент споріднює консерватизм Шмітта і фашистські програми відновлення конституційного ладу на засадах традиційних цінностей. Слід враховувати також і ту обставину, що Шмітт не припускав компромісу між консерватизмом і ліберальними ідеями непопущності приватної власності, конституційних прав громадян і, головне, збереження «кордо-

© Є. В. Рахмайлов, 2014

нів» між державою та суспільством. Автор у своїх творах прагнув довести, що консерватизм як версія етатизму, яка припускає злиття держави і соціуму в Німеччині, був антиподом і контраверсією лібералізму в його засадничих положеннях [6, с.144].

Виступаючи прихильником «консервативної революції» або «контрреволюції», яка відновлює пріоритет національної самобутності і сприяє поверненню соціальних, політичних і духовних цінностей, автор зацентровує увагу на виявленні сутнісних характеристик консерватизму, що дозволяє пов'язати його з певним набором постулатів і світоглядних принципів фашизму. Тому змістовний підхід до розуміння консерватизму у Шмітта, на нашу думку, більш точно відображає сутність цієї ідеологічної течії та відкриває перспективу вивчення взаємозв'язків між консерватизмом і фашизмом як соціальними проектами.

По-друге, Шмітт теоретично і методологічно пов'язує соціальну філософію із «політичною теологією» як особливим методом експлікації ізоморфності структур політичних і метафізичних концептів в ту чи іншу епоху, що дає можливість вести мову про філософему сакралізованої соціодержавної тотальності в фашизмі. При цьому сама ідея «політичної теології» розкривається автором в її суто інструментальному вжитку та піддається аналізу в аспекті викриття децизійонізму та диктатури.

По-третє, Шміттом сформульоване тлумачення змісту політики, в якому відбивається радикальне розрізнення етнічних та політичних ідентичностей за принципом «свій-чужий», «друг-ворог», яке автор універсалізує задля визначення первинного ставлення до держави, людини, суспільства та влади загалом. Отже, політичне, на думку Шмітта, є тією онтологічною константою, яка збігається із атрибутами етнічної та антропологічної ідентичності, коли цей концепт стає критерійним в аспекті політичних відмінностей ворогів і друзів [7, с.260].

По-четверте, свої правоконсервативні погляди Шмітт послідовно розвивав у соціальній філософії, дотримуючись критичного ставлення до соціально-юридичного дискурсу лібералізму і його ключових цінностей та інституцій (демократії, парламентаризму, приватної власності та прав людини).

Метою дослідження є визначення децизійонізму як соціально-філософської протоконтраверсії фашистської ідеології в Німеччині та нормативізму як його контраверсії.

Завданнями статті, які випливають з поставленої мети, є:

А) визначення світоглядних засад децизійонізму К. Шмітта;

Б) визначення соціально-філософських взаємозв'язків децизійонізму Шмітта та ідеології фашизму.

В) визначення антитетичності та

єдності децизійонізму та нормативізму.

Аналіз досліджень і публікацій. Світоглядним базисом соціально-філософських побудов К. Шмітта як продовжувача традицій «консервативної революції» є ідеї класичного європейського консерватизму (Ж. Боден, Т. Гоббс, Ж. де Местр, Л. Бональд, Д. Кортес). У Ж. Бодена автор запозичує концепцію суверенітету як неподільної єдності, в рамках якої вирішується питання про те, бути чи не бути державі і владі загалом.

Т. Гоббс стає для Шмітта взірцевим у рамках класичної антитези «non veritas, sed auctoritas facit legem» («не істина, а авторитет створює закон») як характеристику децизійоністського типу мислення і необхідності авторитаризму як інструменту забезпечення стабільного соціального порядку [5].

Твори Ж. Де Местра і Л.Бональда стають джерелами ідеї суверенітету, який ґрунтується на прийнятті рішень в екстраординарних ситуаціях, де в прямому розумінні слова розв'язується буття/небуття держави. В творах Д.Кортеса автор сприймає антитетичність децизійонізму та анархізму, а також критичні аргументи Кортеса на адресу лібералізму як форми правління, за умов якої реальне ухвалення рішень у політиці завжди поступається місцем участі в дискусіях, що стає згубним для збереження цілісності суспільства, держави і правопорядку [1, 3].

В рамках соціально-філософської концепції К. Шмітта в її зв'язку з формуванням інтелектуального підґрунтя ідеології фашизму можна виділити три складники: 1) теорія диктатури; 2) «політична теологія»; і 3) континентальна геополітика.

Перша складова пов'язана з концептуалізацією «диктатури» як режиму прийняття рішень в екстраординарних випадках, що обґрунтовує ідею «суверенітету» і легітимізує необхідність вищого суверенітету диктатури в період усунення кардинального соціального зламу. Її першоджерелом можна вважати однойменну працю Шмітта «Диктатура»[10].

Друга складова виступає в якості духовного синтезу-синкрету політики і теології, що формує новий тип децизійоністського мислення, яке встановлює загальність і абсолютність «рішення з ніщо» в політиці і передбачає перехід від суто правового до політико-теологічного тлумачення проблематики збереження стабільності соціального порядку та цілісності соціодержавних утворень. Її першоджерелом можна вважати працю Шмітта «Політична теологія» [9].

Третя складова змістовно визначається в концептуалізації геополітичної дихотомії «земля-море», «номоса Землі» і «номоса моря», таласократії та телурократії як метафори, яка передає внутрішню сутність геополітичного протистояння між німецтвом як носієм європейського догматизму та англо-саксонським світом як виразником релятивізму. В узагальненому

вигляді уявлення Шмітта про геополітики розкривається автором у статті «Земля і море».

Виклад основного матеріалу. Розуміння соціально-філософського змісту децизійнізму Шмітта як підґрунтя фашистської ідеології може бути досягнутим лише в комплексному аналізі правових, історичних, політологічних аспектів спадщини німецького мислителя що, в свою чергу, може бути розкрито лише в рамках соціально-філософського аналізу засад світогляду К. Шмітта, його універсальних уявлень про людину і про суспільство.

В своїй праці «Політична теологія» [10, с.34-45] Шмітт описує повноваження, які надаються державі у виняткових випадках чито шляхом взаємного контролю, або тимчасового обмеження, або ж, нарешті, як це має місце за умов державно-правового регулювання стану облоги, шляхом перерахування надзвичайних повноважень, - тоді питання про суверенітет в значній мірі відсувається на задній план, але, звичайно, воно не знімається з порядку денного. На практиці юриспруденція, яка є орієнтованою переважно на проблеми повсякденного життя і поточних подій, не виявляє інтересу до поняття суверенітету, яке зачіпає питання вищості волі спільноти по відношенню до певної сукупності партикулярних суб'єктів політики і соціуму [10, с.35].

Продовжуючи цю думку, автор розгортає її в твердження щодо абсолютної розгубленості нормальної юриспруденції перед обличчям екстремальних випадків. «Не будь-яке виняткове повноваження, не будь-який поліцейський надзвичайний захід або надзвичайна постанова самі по собі є вже надзвичайним станом. Швидше воно включає принципово необмежені повноваження, тобто, призупинення дії всього існуючого порядку. Якщо цей стан заходить, то стає очевидним, що держава продовжує існувати, тоді як право відходить на задній план» [9, с.35].

Надалі автор говорить про скасування правопорядку як необхідність надзвичайного стану, який «завжди є чимось іншим, ніж анархія і хаос, оскільки в юридичному сенсі він, все ж, існує як порядок, хоча і не як правопорядок». Існування держави доводить тут, себто, в ситуаціях, коли під сумнів ставиться суверенітет соціодержавної тотальності, свою безсумнівну перевагу над дією правової норми. Державні рішення звільняються від будь-якої нормативної зв'язаності і стають, у власному розумінні слова, абсолютними.

Абсолютизм держави по відношенню до суспільства дозволяє їй, в логіці виняткового випадку і екстраординарної ситуації, призупиняти дію права в силу, як прийнято говорити, «права суспільства на самозбереження». Два елементи поняття «правапорядок тут є антитетичними одне щодо одного і доводять свою поняттєву відмінність. Подібно до того, як у нормальному випадку самостійний момент рішення може бути

зведений до мінімуму, в надзвичайному випадку знищується норма.

Проте, винятковий випадок також залишається доступним для юридичного пізнання, оскільки обидва елементи як норма, так і рішення залишаються в рамках юридичної матерії. «Має бути встановлений порядок,- відзначає Шмітт, - щоб мав сенс правопорядок. Має бути створена нормальна ситуація, і сувереном є той, хто недвозначно вирішує, панує чи дійсно цей нормальний стан. Будь-яке право - це ситуативне право» [9, с.36].

Отже, держава-суверен створює і гарантує ситуацію в її тотальності, володіючи монополією останнього рішення. У цьому полягає, на думку Шмітта, сутність державного суверенітету, який, таким чином, юридично повинен правильно визначатися не як владна монополія або монополія примусу, але як монополія прийняття рішення, при тому, що слово рішення вживається в загальному сенсі, який буде розкрито далі. Винятковий випадок виявляє сутність державного авторитету ясніше за все. Тут рішення відокремлюється від правової норми і авторитет доводить, що йому, аби створити право, немає потреби мати право.

Шмітт критикує Кельзена, вирішуючи проблему поняття суверенітету тим, що заперечує його. З дедукції Кельзена випливає висновок про те, що «від поняття суверенітету необхідно радикальним чином відмовитися». Насправді, як вважає автор, це є старим ліберальним запереченням держави на протигагу праву та ігноруванням здійснення права як самостійної проблеми. Критика Кельзена продовжується в критиці Шміттом фундаментальних положень концепції Х. Краббе, чие вчення про суверенітет права на тезі про те, що суверенною є не держава, а право. Кельзен, на думку Шмітта, «вважає в Краббе лише попередника свого вчення про тотожність держави та правопорядку» [9, с.37].

В дійсності в теорії Краббе і результатах, отриманих Кельзеном, є спільне світоглядне підґрунтя, але саме в тому, що своєрідно для Кельзена, тобто, в методології, немає ніякого зв'язку між ідеями голландського правознавця і теоретико-пізнавальними й методологічними поглядами самого автора.

Надалі Шмітт заперечує вчення Краббе про суверенітет права, яке являє собою, залежно від того, як на нього подивитися, чи опис реально наявного стану, або постулат, до здійснення якого слід прагнути. Сучасна ідея держави, згідно з Краббе, поміщає на місце особистої сили «Gewalt» (короля, начальства) духовну владу (Macht). Нині ми живемо вже не під владою осіб, чито природних, або сконструйованих (юридичних), але в умовах панування норм та духовних сил (Kraften). У цьому виявляється сучасна ідея держави і саме ці сили панують в повному розумінні слова. Бо цим силам, саме тому, що вони виходять з духовної природи людини, можна

коритися добровільно. Шмітт погоджується із Кельзенем, вважаючи його заслугою встановлення методичної спорідненості теології та юриспруденції. У своїй останній праці про соціологічне і юридичне поняття держави автор наводить безліч розпливчатих аналогій, які, однак, при більш глибокому аналізі історії ідей дозволяють усвідомити внутрішню гетерогенність його теоретико-пізнавальної вихідної позиції і його світоглядний результат.

Як стає очевидним з висновків Шмітта, в основу ототожнення держави та правопорядку, яке проводить Кельзен у дузі концепції правової держави, покладено метафізику, в якій ототожнюються природна закономірність і нормативна законність. Подібна метафізика виникла з природничо-наукового мислення, яке уможливило подолання всілякого свавілля і усунення будь-яких винятків зі сфери людського духу.

Таким чином, фашистська ідеологія зростає на ґрунті теологізації юридичного та політичного дискурсу. В історії цієї паралельності теології та юриспруденції таке переконання є найвиразніше вираженням у Дж. Ст. Мілля. Він також в інтересах об'єктивності та зі страху перед свавіллям підкреслював неприпустимість винятків для будь-якого роду законів, але він, звичайно, не вважав, на відміну від Кельзена, що вільне діяння юридичного пізнання є здатним утворити космос своєї системи з якої-завгодно позитивної маси законів; бо тим самим об'єктивність знову усувається. Чи дотримується безумовний позитивізм підкинутого йому закону безпосередньо або ж він спочатку намагається створити систему, все одно варто вести мову про відмінності метафізики, яка раптово впадає в пафос об'єктивності.

Те, що Кельзен, ледь вийшовши за межі своєї методологічної критики, оперує цілком природно-науковим поняттям причини, найяскравіше виявляється, на думку Шмітта в тому, що він «вважає за можливе перенести юмівську і кантівську критику поняття субстанції на вчення про державу». При цьому Кельзен навіть не помічає того, що «поняття субстанції в схоластичній думці являє собою дещо зовсім інше, ніж те ж саме поняття в математично-природничо-науковому мисленні» [9, с.38]. Розрізнення субстанції права і виконання права, що має в історії догми про суверенітет фундаментальне значення, взагалі неможливо досягнути за допомогою природничо-наукових понять, оскільки воно є суттєвим моментом юридичної аргументації.

У тому обґрунтуванні, яке Кельзен дає своєму виступу на захист демократії, відкрито виявляється притаманна йому математично-природнича манера редукування демократії до вираження політичного релятивізму. Соціологія поняття суверенітету потребує того, щоб взагалі прояснити соціологію юридичних понять. Зазначена систематична аналогія між теологічними та юридичними поняттями обговорюється

тут тому, що соціологія юридичних понять передбачає наявність послідовної і радикальної ідеології. Саме такою ідеологією, як в розумінні Шмітта, так і в розумінні Кельзена, стає тотальною держава, яка діє за логікою децизіонізму та безперестанної надзвичайної ситуації.

Висновки. Теоретико-методологічні засади політичної антропології К. Шмітта експлікуються в його методі «політичної теології», складовими частинами якої виступають, по-перше, ідея «християнської теології» та базовані на ній уявлення про церкву як прообраз політичної і теологічної єдності; і, по-друге, визначення політичних понять Нового часу як «секуляризованих» теологічних понять. Цей метод пов'язаний також із зверненням до «соціології понять», що встановлює на основі таких понять, як держава, суверенітет, право і порядок і т.п., взаємозв'язок духовних і матеріальних феноменів будь-якої історичної епохи. Специфічність розуміння К. Шміттом політики найточніше виражається в понятті «політичного», яке розглядається в якості принципу чи критерію соціальної реальності через розкриття антитези «ворог - друг» акцентовано на полемічній природі відносин будь-яких соціальних і політичних об'єднань, спілок і груп. Право розглядається у зв'язку з розмежуванням просторів закону і права, у зв'язку з концептом номосу Землі.

Здійснювана К. Шміттом критика лібералізму і правового позитивізму фактично розмиває визначеність політики і права. Правовий позитивізм пов'язаний із забуттям історичної сутності права, а лібералізм - з обмеженістю плюралізму, не здатної через множинність інтересів прийти до внутрішньої єдності спільності. У парламентаризмі це виявляється в тому, що принцип публічності та дискусії реалізує тільки репрезентативну функцію парламенту, але при необхідності прийняття доленосного стратегічного рішення робить сам інститут парламентаризму недієздатним. Що стосується демократії, то модель обговорення і ідея раціонального консенсусу не можуть усунути внутрішнього протиріччя між різними предметними областями політичного (такими, як етика і економіка, легітимне і нелегітимне і т.д.).

Доволі істотним є вплив соціально-філософських ідей і понять політичної антропології К. Шмітта на сучасність, яке при осмисленні процесів глобалізації знаходить своє відображення, зокрема, в теорії «нормативних засад демократії» Ю. Хабермаса, в політичному номіналізмі «нових правих» (А. де Бенуа та ін), в універсалізмі американських неоконсерваторів (Л. Штраусе, І. Крістол та ін.)

Шміттом було вперше розкрито й обґрунтовано екзистенційний сенс політики і права за допомогою спеціально розробленої теорії «прийняття рішення у виняткових обставинах». Її ключовим положенням є поняття «серйозного випадку» як моменту, не передбаченого і не про-

писаного в юридичних або політичних нормах. У цій ситуації вирішується, бути чи не бути державі та нації, збереже або втратить свій суверенітет держава. По суті, в політиці затверджується культ рішучості - позиція децизйонізму як дії на основі тотальності і авторитарності конкретно-політичного рішення, що продиктовано прагненням вистояти і утриматися від розпаду єдності нації і держави в ситуації кризи. Саме таке екзистенціальне бачення політики німецьким філософом з позиції децизйонізму стало міцною основою для ідеології фашизму, що виросла з надзвичайних обставин періоду між двома світовими війнами.

Шміттом було здійснене нове переосмислення правоконсервативного розуміння в рамках геополітичного аналізу. Німецький філософ починав з розгляду теорії «номосу Землі» як загально-історичного процесу розподілу, перерозподілу та захоплення земного простору. Потім він переходив до розробки доктрини «великих просторів» як моделі плюралізму світів і цивілізацій (їх «плюриверсуму»), яка протистоїть універсалізму і глобалізму світового порядку. Саме такий підхід, який також можна класифікувати як «цивілізаційний антиглобалізм», дозволить вибудувувати геополітику фашизму в 30-40 р. ХХ ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дугин А. Карл Шмітт: 5 уроков для России. Электронный ресурс. / А. Дугин // Арктогея философский портал: Арктогея. - М., 1994. - Режим доступа: <http://www.arcto.ru/modules.php?name=News&file=art^c&e&sid=23>, свободный - Загл. с экрана.
2. Лобковиц Н. Карл Шмітт католический фашист? / Н. Лобковиц // Вопросы философии.-2001.- №5.- С. 85-93.
3. Малер А. К. Шмітт «Политическая теология». Электронный ресурс. / А. Малер // Официальный сайт Философской газеты. М., 2000. - Режим доступа: - <http://www.phg.m/issuel/fg-13.html>, свободный - Загл. с экрана.
4. Муфф Ш. Карл Шмітт и парадокс либеральной демократии / Ш. Муфф ; пер., с англ. А. Смирнова // Логос. 2004. - № 6 (45). - С. 140-153.
5. Ремизов М. Введение в эпистемологию консерватизма Электронный ресурс. / М. Ремизов // Русский Журнал: ежедневное сетевое издание. М., 2003. - 17 января. - Режим доступа: <http://www.russ.ru/>, свободный — Загл. с экрана
6. Рормозер Г. Карл Шмітт: консерватизм вместо правой идеи / Г. Рормозер, А. Френкин // Новый консерватизм: вызов для России. РАН. Ин-т философии. -М.: ИФ РАН, 1996.-237 с.-с. 144-156.
7. Филиппов А. Карл Шмітт. Расцвет и катастрофа / А. Филиппов // Шмітт К. Политическая теология. М., 2000. - С. 259-314.
8. Шмітт К. Глоссарий: заметки 1947-1951 г. / К. Шмітт // Реферативный журнал. Социальные и гуманитарные науки. 1998. - №1.
9. Шмітт К. Духовно-историческое состояние современного парламентаризма / К. Шмітт // Шмітт Карл. Политическая теология. Сборник ; Переводы с нем. Заключит. статья и составление А. Филиппова. — М., Изд-во: КАНОН-пресс-Ц, 2000.- 336 с.- с. 157-256; с. 53-57.
10. Шмітт К. Диктатура. От истоков современной идеи суверенитета до пролетарской классовой борьбы / под ред. Д.В. Кузницына; пер. с нем. Ю.Ю. Коринца.- СПб.; Альтера, 2005.-332с.
11. Böckenförde E.-W. Der Begriff des Politischen als Schlüssel zum staatrechtlichen Werk Carl Schmitts // Complexio Oppositorum. über Carl Schmitt / hrsg. H. Quaritsch. Berlin, 1988.
12. Forsthoft E. Der Staat der Industriegesellschaft. Dargestellt am Beispiel der Bundesrepublik. München, 1971.
13. Forsthoft E. Der totale Staat. Hamburg, 1933.
14. Eichhorn M. Carl Schmitts Verständnis des Staates als einer geschichtlichen Größe / hrsg. von R. Voight // IFS-Nachrichten. 1998. № 9.
15. Hofmann H. Legitimität gegen Legalität. Der Weg der politischen Philosophie Carl Schmitts. Berlin, 1992. L übbe H. Politische Theologie als Theologie repolitisiert Religion // Hochland. 1924. № 21.
16. Meier H. Die Lehre Carl Schmitts. Vier Kapitel zur Unterscheidung Politischer Theologie und Politischer Philosophie. Stuttgart, 1994.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2014

REFERENCES:

1. Dugin, A. Karl Shmitt: 5 urokov dlja Rossii (5 studies for Russia). (Arktogeja .filosofskij portal) *Arktogeja*. Regime to access: <http://www.arcto.ru/modules.php?name=News&file=art^c&e&sid=23>.
2. Lobkovic, N. Karl Shmitt katolicheskij fashist? (Karl Shmitt as catholical fascist) *Voprosy filosofii*, 2001, vol. 5, pp 85-93.
3. Maler, A. K. Shmitt «Politicheskaja teologija» Jelektronnyj resurs. Oficial'nyj sajt Filosofskoj gazety. М., 2000. Regime to access: <http://www.phg.m/issuel/fg-13.html>.
4. Muff, Sh. Karl Shmitt i paradoks liberal'noj demokratii (Karl Shmitt and paradoxe of liberal democracy). *Logos*, 2004, vol.6 (45), pp. 140-153.
5. Remizov, M. Vvedenie v jepistemologiju konservatizma (Introduction to conservative epistemology). *Russkij Zhurnal: ezhednevnoe setevoe izdanie*. М., 2003, 17 janvarja. Regime to access: <http://www.russ.ru>.

6. *Rormozer, G.* Karl Shmitt: konservatizm vmesto pravoy idei (Karl Shmitt: conservatism instead right idea) . *Novyj konservatizm: vyzov dlja Rossii. RAN. In-t filosofii.* Moscwa, IF RAN, 1996. 237 p., pp. 144-156.
7. *Filippov, A.* Karl Shmitt. Rascvet i katastrofa (Karl Shmitt: sunrise and fiasco). Moscwa, 2000., pp. 259-314.
8. *Shmitt, K.* Glossarij: zametki 1947-1951 g (Glossa: notice to 1947-1951). *Referativnyj zhurnal. Social'nye i gumanitarnye nauki*, 1998, vol. 1.
9. *Shmitt, K.* Duhovno-istoricheskoe sostojanie sovremennogo parlamentarizma (Spiritual-historical situation of modern parlamentarism). M.: *Izd-vo: KANON-press-C*, 2000, 336 p, pp. 157-256; 53-57.
10. *Shmitt, K.* Diktatura. Ot istokov sovremennoj idei suvereniteta do proletarskoj klassovoj bor'by (Dictatorship. That's origins Modern Ideas sovereignty to proletarian class- struggle). SPb., 2005.
11. Böckenförde, E.-W. Der Begriff des Politischen als Schlüssel zum staatrechtlichen Werk Carl Schmitts // *Complexio Oppositorum. über Carl Schmitt / hrsg. H. Quaritsch.* Berlin, 1988.
12. Forsthoff, E. Der Staat der Industriegesellschaft. Dargestellt am Beispiel der Bundesrepublik. München, 1971.
13. Forsthoff, E. Der totale Staat. Hamburg, 1933.
14. Eichhorn M. Carl Schmitts Verständnis des Staates als einer geschichtlichen Größe / hrsg. von R. Voight // *IFS-Nachrichten.* 1998. № 9.
15. Hofmann, H. Legitimität gegen Legalität. Der Weg der politischen Philosophie Carl Schmitts. Berlin, 1992.
- Lübbe H. Politische Theologie als Theologie repolitisiertes Religion // *Hochland.* 1924.vol. 21.
16. Meier, H. Die Lehre Carl Schmitts. Vier Kapitel zur Unterscheidung Politischer Theologie und Politischer Philosophie. Stuttgart, 1994.

Рахмайлов Євген Васильович – аспірант
Житомирський державний університет імені І.Я. Франка
Адреса: 10002, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
E-mail: ostrouhov@ukr.net

Rakhmajlov Jevghen Vasyljovych – postgraduate
Zhytomyr Ivan Franko state university
Address: 40, Velyka Berdychivsjka Str., Zhytomyr, 10002
E-mail: ostrouhov@ukr.net